

Engelska som kommandospråk inom marina operationer i den svenska Försvarsmakten

Författare: Albin Pettersson

Handledare/Tutor: Björn Johansson

Examinator: Arne Jönsson

Copyright

The publishers will keep this document online on the Internet – or its possible replacement – for a period of 25 years starting from the date of publication barring exceptional circumstances. The online availability of the document implies permanent permission for anyone to read, to download, or to print out single copies for his/hers own use and to use it unchanged for non-commercial research and educational purpose. Subsequent transfers of copyright cannot revoke this permission. All other uses of the document are conditional upon the consent of the copyright owner. The publisher has taken technical and administrative measures to assure authenticity, security and accessibility. According to intellectual property law the author has the right to be mentioned when his/her work is accessed as described above and to be protected against infringement. For additional information about the Linköping University Electronic Press and its procedures for publication and for assurance of document integrity, please refer to its www home page: <http://www.ep.liu.se/>.

Upphovsrätt Detta dokument hålls tillgängligt på Internet – eller dess framtida ersättare – under 25 år från publiceringsdatum under förutsättning att inga extraordinära omständigheter uppstår. Tillgång till dokumentet innebär tillstånd för var och en att läsa, ladda ner, skriva ut enstaka kopior för enskilt bruk och att använda det oförändrat för ickekommersiell forskning och för undervisning. Överföring av upphovsrätten vid en senare tidpunkt kan inte upphäva detta tillstånd. All annan användning av dokumentet kräver upphovsmannens medgivande. För att garantera äktheten, säkerheten och tillgängligheten finns lösningar av teknisk och administrativ art. Upphovsmannens ideella rätt innefattar rätt att bli nämnd som upphovsman i den omfattning som god sed kräver vid användning av dokumentet på ovan beskrivna sätt samt skydd mot att dokumentet ändras eller presenteras i sådan form eller i sådant sammanhang som är kränkande för upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart. För ytterligare information om Linköping University Electronic Press se förlagets hemsida <http://www.ep.liu.se/>.

Förord

Författaren vill i detta stycke tacka den svenska Försvarsmakten, Peter Berggren, Björn Johansson och Dennis Granåsen för att ha gett mig möjligheten att skriva och slutföra detta arbete i samarbete med FOI Linköping, och för deras tålamod under en svår tid av mitt liv. Tack ska även ges till Zandra Åkerstedt för stöd och diskussioner beträffande den vetenskapliga frågeställningen gällande språkets inverkan på mänsklig kognition. Utan er fyra hade detta arbete ej kunnat slutföras.

Språk påverkar mer än vad man ofta först vill tro. Problematiken gällande Försvarsmaktens medarbetare, med hur engelskan påverkar deras arbetsförmåga på ett personligt plan, men även organisationen i stort, är snarlik den många som invandrar till olika länder upplever, med stress och även reducerad prestationsförmåga och missförståelser inom kommunikationen. Frågeställningen har därför för mig därför varit användbar vid andra arbeten, för mig primärt gällande integrationsarbete och hur information upplevs när man måste kommunicera på ett språk man ej behärskar lika väl som ens modersmål. Det har även gett en öppenhet och nyfikenhet för hur människor ofta tror vi förstår varandra, men ändå talar med olika definitioner av olika ting och företeelser.

Sammanfattning

I rapporten undersöks brukandet av engelska med NATO-standard inom den svenska militärens marina verksamheter. Anställda inom olika organisationer har intervjuats om hur det parallella brukandet av engelska med vanliga arbetsuppgifter påverkar deras förmåga att verka till önskad effekt. De intervjuade vittnar alla om en kännbar problematik gällande hur språket ska användas enligt gällande direktiv och att många problemen berör; hur språket påverkar verksamheten gällande stress, ger upphov till kommunikationsproblem, uppgifters tidsåtgång ökar och att tolkningssvårigheter uppstår, även om deras personliga arbetsuppgifter inte alltid påverkas direkt. Även möjligheter till att göra karriär påverkas negativt när språklig kompetens prioriteras och sätts mot yrkeskompetens, vilket riskerar att över tid ge en oerfarna organisation när äldre medarbetare ej besitter samma språkliga kompetens. Olika förslag ges för hur man ska hantera engelska inom verksamheten i framtiden.

Nyckelord: Engelska, NATO-standard,
Tvåspråkighet

Summary

The report covers a study of the usage of English with NATO-standard within the Swedish Military's Marine Force and Navy. Employees within different organizations have been interviewed regarding the parallel usage of the English language combined with their every-day working tasks and how the language is affecting their ability to keep on operating at a desirable level. All the interviewees have noticed a wide range of problems regarding how the language should be used according to their directives, that the problems are mainly concerning how the language is affecting their levels of stress when it creates communication problems, interpretation difficulties and makes ordinary tasks require more time to finish, even though their personal tasks might not always be affected directly. Career possibilities are also affected negatively, when language proficiency is prioritized over working experience and general competence, which over time could lead to a less experienced organization. A number of suggestions is given regarding how the language should be viewed upon in the near future.

Keywords: English, NATO-Standard, Bilingualism

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Studiesyfte	2
2	Bakgrund	3
2.1	Kommunikationsstruktur	3
2.1.1	Engelska enligt Marinens taktikreglemente	3
2.2	Språkutbildningen	3
2.3	Erfarenhetsrapporter	4
3	Teoretisk bakgrund	5
3.1	Kommunikation	5
3.1.1	Informationsöverförande	5
3.1.2	Interaktion i kontext	5
3.1.3	Dialekter och variationer	6
3.1.4	Tvåspråkighet	6
3.2	Språkinläring och förvärvande	7
3.2.1	Första språk (L1)	7
3.2.2	Andraspråk (L2)	7
3.2.3	Försämring av språkligförmåga	8
3.2.4	Inläring i kontext	8
3.2.5	Code Switching	8
3.3	Språk och Kognition	9
3.3.1	Språk som processer och system	9
3.3.2	Kognition och L2	9
3.3.3	Kultur	10
3.3.4	Workload, arbetsminne och språk	10
3.3.5	Stress	11
3.4	Engelska för specifika syften (ESP)	12
3.4.1	ICAO	12
3.4.2	NATO	13
4	Metod	14

4.1	Intervjuer	14
4.2	Data och analys	14
5	Resultat och Analys	16
5.1	Intervjuer	16
5.1.1	Intervjuobjekt 1, Pilotintervju: Stab Hkpflj	16
5.1.2	Intervjuobjekt 2: Kompanichef Amfb.....	16
5.1.3	Intervjuobjekt 3: Stab Amfb	17
5.1.4	Intervjuobjekt 4: SOU SSS.....	18
5.1.5	Intervjuobjekt 5: Utbildning SSS.....	18
5.2	Kategorier	19
5.3	Analys	19
5.3.1	Otydliga direktiv.....	19
5.3.2	Temporala Aspekter	20
5.3.3	Språkliga Nyanser.....	21
5.3.4	Samverkan	22
5.3.5	Kommunikation.....	23
5.3.6	Övrigt: Karriärmöjligheter.....	23
5.4	Språkutbildningen.....	24
6	Diskussion	26
6.1	Metod	27
6.2	Resultat och Analys	28
7	Rekommendationer	29
7.1	Undvika försämrade förmåga och vaga direktiv	29
8	Slutsats	30
8.1	Framtida forskning.....	30
9	Referenser	31
9.1	Övriga dokument	35
	Appendix I – Intervjumall Standard	36

1 Inledning

I en allt mer globaliserad värld där internationella samarbeten krävs för svårlösta uppgifter är en fungerande kommunikation essentiell. Engelska är det språk som i många fall har blivit ett samlingspråk i internationella sammanhang. God förmåga att göra sig förstådd på och att förstå engelska är ett absolut krav inom många yrkesgrupper. I tekniskt avancerade miljöer och regelverksstyrda organisationer är det både effektivare och billigare att utbilda individer i engelska än att översätta dokument.

Den svenska Försvarsmakten deltar både i en mängd internationella samarbeten, samt är en tekniskt avancerad miljö. Delar av Försvarsmakten brukar därför dagligen det engelska språket för att utföra sina uppgifter. Inom Flygvapnet har engelska varit en självklarhet i flera år då engelska idag är det internationella flygspråket (ICAO, 2010). För Armén har engelska blivit en större självklarhet på grund av internationella samarbeten, insatser och missioner i länder som Afghanistan eller i Andenviken. Det utökade samarbetet med NATO ställer högre krav på att engelska kan brukas effektivt utifrån den krävda standarden (NATO, 2016).

Bi- och multilingualism är en kostnad för organisationer (Kelly-Holmes, 2005) eftersom det medför och kräver omstruktureringar, framtagning av nytt material, om- och fortbildning. Komplexa och tekniska arbetsmiljöer är ofta förknippade med stor risk och små misstag kan få stora konsekvenser och kommunikationen fungerar ofta för givet. Därför är det angeläget att så få misstag som möjligt sker på grund av språkförbistringar då kostnaderna är svåra att förutse. Samtidigt är övergången från ett språk till ett annat en komplicerad process på en organisatorisk nivå, för att individerna som ska verka effektivt, behövs tydliga instruktioner och förutsättningar, för när och hur vilket språk som ska användas ().

Brukandet av ett subjekts andraspråk (L2) har flera kognitiva och emotionella effekter på språkförståelse, tolkning och produktion (). Utan tillräcklig skicklighet i språket kan arbetsbelastningen öka och tidigare enkla processer och uppgifter ta längre tid vilket kan leda till stress (Loukopoulos et al., 2003). Stress i sin tur påverkar informationsupptagning och språkproduktion. Sedan det beslutades att Marinen skulle övergå till att bruka engelska i större utsträckning för kommunikation vid samverkan har det kommit en mängd erfarenhetsrapporter som pekat på strukturella otydligheter om hur de anställda ska kommunicera.

Den svenska Försvarsmaktens verksamheter bygger på tillit från befolkning och beslutsfattare om att den kan prestera och utföra sina uppgifter. En otydlig kommunikationsstruktur kan således påverka organisationens prestationsförmåga på fler sätt man vad som först framgår, vilket i slutändan kan ha en negativ inverkan på tilltron till den svenska Försvarsmaktens och marinens operativa förmågor. Denna studie syftar att undersöka hur förekomsten och brukandet av engelska som ett andra kommandospråk

påverkar delorganisationer och samverkan inom den svenska Försvarsmakten.

1.1 Studiesyfte

Studien kommer via intervjuer med anställda inom marinstridskrafterna, språkutbildare på Sjöstridsskolan och erfarenhetsrapporter undersöka hur det engelska språket inom Marinen påverkar de anställdas arbetsbelastning, verksamhet och organisationens förmågor, och man trots förändringar fortfarande kan verka på en önskvärd nivå. För att besvara denna frågeställning kommer studien att:

- att med intervjuer och kvalitativa data undersöka om det uppstår problem på grund av det parallella brukandet av svenska och engelska med NATO-Standard inom arbetet
- undersöka hur tydliga instruktioner för språkbruk är enligt Marinens Taktikreglemente, och om verktyg ges för hur kommunikationen ska gå till och utvecklas

2 Bakgrund

I följande kapitel beskrivs den militära och marina problembakgrunden till studien.

2.1 Kommunikationsstruktur

Inom Marinen och dess samverkan med andra organisationer skall kommunikation ske på olika språk beroende på på vilken nivå man kommunicerar och med vem.

- På OPCOM-nivån (*Operational Command*), den högsta befogenhetsnivån, sker all kommunikation på svenska för Fartyg, Helikopter, Amfibie och Hemvärnet.
- På OPCON-nivån (*Operational Control*) sker inom kort all kommunikation för Fartyg och Helikopter snart på engelska, men datatrafiken är fortfarande på svenska. Amfibie och Hemvärnet kommunicerar inom förbanden på svenska, men mellan förbanden på engelska.
- På TACOM-nivån (*Tactical Command*) sker all skriftlig och verbal kommunikation på engelska mellan alla förband förutom Hemvärnet (HV) Data är fortfarande på svenska.
- På TACON-nivån (*Tactical Control*) ska all kommunikation ske på samma sätt på som TACOM-nivån.
- På Lägsta Förbandsenhetsnivån ska all kommunikation emellan förbanden ske på engelska, förutom data. Inom förbanden ska all kommunikation ske på svenska.

2.1.1 Engelska enligt Marinens taktikreglemente

Taktikreglemente för marinstridskrafterna (Försvarsmakten, 2010) ger dessa direktionsområden om på vilket språk som ordergivning och kommunikation ska ske i kapitel 01 stycke 0108 *Språkval för order och kommandon*:

”Skriftliga order och rapporter till/ från fartyg/ kompani och uppåt avges på engelska. Om det bedöms vara mera ändamålsenligt avges order och rapporter på svenska. Muntliga order och kommandon inom fartygs- och stridstjänsten ges på svenska för att missförstånd ska undvikas. Vedertagna engelska uttryckssätt får användas om inte missförstånd kan uppstå.”

I samma skrift kan vi även läsa i inledningen till kapitel 02 att man vill undvika skapandet av parallella nomenklaturer och att engelska begrepp ej översätts från engelska till svenska, utan används direkt på engelska i den svenska kontexten.

2.2 Språkutbildningen

Engelskkursen för specialist-officerare på Sjöstridsskolan består av 40 studietimmar över 3 terminer. Studierna består av lektioner och eget arbete, och en mängd, huvudsakligen självständiga, inlämningsuppgifter. Kursen avser att

varje studerande ska utveckla sin förmåga och ge en ”grundläggande duglighet” (Försvarmakten, 2015) och är baserat på STAGNAG6001 (NATO, 2016). Inom kursens ramar övas även terminologi, ordförråd, tal-, läs- och hörförståelse.

Olika utbildningar som samverkar inom Försvarmaktens marina delorganisationer har olika krav på kunskaper inom det engelska språket. För att ansöka till utbildningen som Sjöman/Soldat (Försvarmakten, 2018) krävs (G) i Engelska A för de med betyg innan 2011, och (E) i Engelska 5, 100 p, för de med betyg efter 2011. För hemvärnet krävs enbart godkänt i engelska från årskurs 9.

2.3 Erfarenhetsrapporter

Sedan Taktikreglemente för marinstridskrafterna (Försvarmakten, 2010), TRM 1(A), har ett antal stora operationer eller övningar genomförts med efterkommande erfarenhetsrapporter.

Adenviken ME02 genomfördes 2010 och i *Orderomfång till marina förband i internationell tjänst* (Försvarmakten, 2011) rapporterades det efter att orderomfånget varit osedvanligt stort och svårhanterat. Flera skrivelser presenterade samma information och arbetet duplicerades på grund av detta.

I *Gemensamt språk EXPLAN FIR* (Försvarmakten, 2012) från SEMINARIE SWENEX 1 2012 lämnades FIR på både svenska och engelska. Enligt rapporten framgick ej vilket språk som skulle användas när. Det noterades: ”[...] att engelskans uttryck är betydligt mer nyanserade och ger ett större tolkningsutrymme för vad som avses jämfört med svenskan.” Rapporten rekommenderar klarare instruktioner för vilket språk som ska användas. Vid nationella övningar bör framtida skrifter skrivas på svenska om övningens syfte inte föreskriver annorlunda. I EXPLAN ska det anges vilket språk som ska användas vid rapportering etc.

Med *Kommandospråk* (Försvarmakten, 2013) från ME03 2013 rapporterades att det rådde olika språkval gällande radiokommunikation mellan CKR (HMS Carlskrona) – FRB, samt CKR – RHIB (Stor gummibåt). Detta ledde till att kommunikationen genom VHF (Radio) blev på svenska mellan CKR- FRB och svenska/engelska mellan CKR – RHIB. Merparten av RHIB:s bemanning kommer från Amf (Amfibie) och är van vid att blanda språk, vilket sjöstridsförbanden ej är. Rapporten menar att den nuvarande blandningen av språk äventyrar sjösäkerheten och att kommandospråket måste fastställas.

I *Språk i orderverk* (Försvarmakten, 2014) från SEMINARIE Marinövning HÖST 2014 observerades att förband ej var förberedda på att mottaga order på engelska och att nyanser i och med översättningar ledde till att deltagare i övningen hade olika tolkningar. Rapporten söker klargörande i om det är ett behov att order ska skrivas på engelska, och noterar att anställda under tidspress skrev order på svenska. Huvudanledningarna till detta var för att förenkla och minimera textmassan. Erfarenhetsrapporten rekommenderar att en analys om svenska ska användas som orderspråk eller ej görs.

3 Teoretisk bakgrund

I följande kapitel kommer teoretisk bakgrund om språk, språkinläring, relationer mellan språk, kultur och kognition och problematik beträffande tvåspråkighet presenteras.

3.1 Kommunikation

Språk och kommunikation är för många människor en självklarhet som inte behöver några förklaringar, men samtidigt är människans kommunikativa förmågor unika på Jorden. Fastän det finns en mängd teorier om hur människan började kommunicera och språk uppstod så kvarstår många frågetecken. En av de mer etablerade teorierna bygger på att människans språk utvecklats i samband med att användandet av mer avancerade verktyg ökade (Foley, 2012). Under årens lopp utvecklades både de ljudproducerade organens anatomi och i sin tur förmågan att producera mer avancerade ljud, vilket över tid ledde till ökad kognitiv förmåga och språk (Foley, 2012).

Ett språk är således ständigt i utveckling och förändras kontinuerligt (Yule, 2010). Språkets ordförrådsstorlek kan förändras, syntax och grammatik kan bli mer eller mindre avancerad och den semantiska innebörden av ett ord kan breddas eller minskas (Foley, 2012; Yule, 2010). Lingvistiska förändringars ursprung kan variera, men exponering till andra kulturer är en vanligt förekommande anledning.

3.1.1 Informationsöverförande

Kommunikation är överförandet av information. Detta sker främst via avsiktligt och oavsiktligt informerande kommunikativa signaler (Yule, 2010). Oavsett hur informationen överförs från en agent till en annan så presenteras information kontinuerligt utifrån vilka slutsatser som kan dras av agenterna. (Foley, 2012) Distinktionen mellan dessa kan ibland vara diffus. En dialekt kan berätta mycket om en agents bakgrund även om delandet av denna information ej är avsiktligt (Griffin, 2006). Med kroppsspråk delar man även med sig av mycket information vilket ett subjekt nödvändigtvis ej är medvetet om. (Yule, 2010)

3.1.2 Interaktion i kontext

All form av interaktion och kommunikation sker i en given kontext och i många fall är kommunikation och interaktion institutionaliserad (Drew and Heritage, 1992). Detta kan beskrivas som att deltagare i en kontext kommunicerar och interagerar med varandra på ett sådant sätt att deras identiteter görs relevanta. Drew och Heritage (1992) beskriver olika egenskaper hos institutionaliserad interaktion; orientering mot mål, uppgifter eller identitet, så som när en doktor försöker ställa en diagnos på en patient och ställer frågor utifrån roll och symptom. Det kan även finnas olika villkor på interaktionen som i en militär kontext där rank påverkar hur man betar sig mot varandra, samt att man utifrån roll och etablerade

procedurer ej uppvisar vissa känslor, utan agerar utifrån vad som anses vara professionellt.

3.1.3 Dialekter och variationer

Inom alla språk finns variationer vad det gäller uttal och grammatik. Variationer gällande uttal är vad som kallas för *accent*, samtidigt som språkliga variationer som även berör grammatik och vokabulär är *dialekt* (Yule, 2010; Griffin, 2006). I vissa dialekter skiljer sig även intonationen avsevärt från majoritetsspråket (Yule, 2010). Ofta är accenter och dialekter bundna till historiska och regionala skillnader (Yule, 2010) vilket kan värderas högt i vissa kulturer. Skiljelinjer mellan var olika dialekter talas kallas för *isoglosser* eller *hetroglosser*, och en stor mängd isoglosser kan tillsammans visa var den regionala gränsen för var en dialekt talas går (Yule, 2010). Många dialekter är även sociala och kopplas till social status inom en region (Foley, 2012). Kopplingen till social status kan få vissa dialekter och accenter att uppfattas som mer prestigefyllda än andra vilket påverkar ett subjekts uppfattning om andra människors kompetens och bildning.

I klassrumsmiljöer och skolor lärs det ofta ut en standardiserad version av ett språk från vilken dialekt och accent är till stor del avlägsnade (Yule, 2010). Dialektala variationer, attityder (Edwards, 1999) och förståelse för dessa kan således förstärkas eller förminsas.

3.1.4 Tvåspråkighet

Det finns flera definitioner av vad tvåspråkighet innebär och vad som gör att man ska anses vara tvåspråkig. Cantone (2007) skiljer på språk man lär sig tidigt i livet och som vuxen och att man ej kan få samma förståelse för språket i vuxen ålder. Skutnabb-Kangas (1981) diskuterar i vilken utsträckning accenter kan förekomma och hur väl man måste behärska olika språkliga förmågor, så som att skriva, läsa, förstå och prata. Genesee (1989:162) anser att en person som barn som förvärvat två språk under den första språkförvärvningsperioden och dagligen använder två språk kan klassas som tvåspråkig. Tvåspråkighet kan struktureras efter valfri (eng. *elective*) och omständlig (eng. *circumstantial*) tvåspråkighet (Valdés & Figueroa, 1994: 13-15). Valfri tvåspråkighet innebär de som via skola, sociala relationer eller arbete nyttjar ett andra språk temporärt, utan att det dominanta språkets ställning ifrågasätts. Omständlig tvåspråkighet är däremot mer påtvingad, så som kolonisering, immigration och förvärvande som är förknippat till överlevnad. Omständlig tvåspråkighet innebär även att modersmålets position påverkas. Ytterligare en distinktion inom tvåspråkighet är additiv och subtraktiv tvåspråkighet (Mohanty & Perregaux, 1997), där additiv tvåspråkighet innebär att två olika språk har snarlika kulturer och därför berikar varandra språkligt. När det första språket, av olika anledningar istället förkastas, innebär det subtraktiv tvåspråkighet. Detta kan i sin tur leda till så kallad delspråkighet (eng. *semi-lingualism*) där man inte behärskar något av språken tillräckligt väl (Rohmann & Aguado, 2002) för att göra sig förstådd.

3.2 Språkinläring och förvärvande

3.2.1 Första språk (L1)

I de allra flesta fallen lär sig ett barn sitt första språk med hjälp av input från föräldrar och andra i den direkta omgivningen. Yule (2011) beskriver inlärningsprocessen för ett första språk med att den oftast börjar vad som kallas för *Caregiver speech* eller *motherese* och är ett förenklat språk med överdrivna betoningar och långsammare tempo. Normala barn lär sig sedan språk utifrån en struktur som är direkt kopplat till deras ålder och hjärnans utveckling. Detta resulterar sedan i att barnet går från bebis-babbel till att bruka ett, två och flera ord.

Vartefter får barnet en förståelse för enkel syntax, relationer mellan ord, kan ställa frågor och hantera negationer. Slutligen bygger sedan barnet upp en semantisk förståelse för omgivningen och skapar relationer mellan objekt och företeelser i världen runt omkring dem. L1 lärs oftast i en emotionell familjekontext och ger därför ett större första emotionellt avtryck (Schrauf, 2000).

Det finns oenighet om vad ett modersmål eller första språk innebär och om det är det första språket man lär sig, eller det dominanta språket man använder sig mest av. Skutnabb-Kangas (1981) definierar modersmål som det språk man tänker på, drömmer på och räknar på, och ej nödvändigtvis det man lär sig först.

3.2.2 Andraspråk (L2)

Huvudsakligen finns det två olika sätt att lära sig språk; förvärvande och språkinläring (Saville-Troike, 2006). Att förvärva ett språk är vad ett barn gör när de lär sig sitt första språk, eller vad en invandrare gör i en ny kultur via exponering och social interaktion över en längre tid (Schrauf, 2000). Ett förvärvat språk innebär oftare en högre grad av kulturell förståelse vilket är svårare att lära ut i en klassrumsmiljö.

Språkinläring, å andra sidan, är mer däremot en generellt sett mer emotionellt avklädd än en naturlig miljö, vilket (Bond & Lai, 1986) anser leder till mindre emotionella reaktioner till språket, värdeladdade ord och uttryck. Resultatet av de två sätten att lära sig ett språk är huvudsakligen skillnader mellan vad språket på en emotionell nivå betyder för ett subjekt.

Ofta har ett subjekt som förvärvat ett språk en bra kommunikativ kompetens, men saknar medveten förståelse beträffande språkets regler och grammatik (Saville-Troike, 2006). Någon som har lärt sig ett språk i en klassrumskontext har däremot språklig förståelse, men kan ej producera språk på samma nivå som en som förvärvat. Få uppnår samma nivå på sitt andra språk som de med det som modersmål. Olika individer har dessutom olika enkelt att lära sig och förvärva ett nytt språk (Shapira, 1978) och hur väl det går varierar mellan olika miljöer (Carroll, 1967) och för ett

fullständigt förvärvande och förståelse av ett språk behövs flera de två inlärningskontexterna kombineras.

3.2.3 Försämring av språkligförmåga

Motsatsen till språkförvärvning är när språklig kompetens gradvis går ner om språket ej används regelbundet och beskrivs av Lambert & Freed (1982). Språknötning (eng. *Language Attrition*) delas upp i fyra olika delar: att man av olika anledningar förlorar L1 i en L1-miljö, när man förlorar L1 i en L2-miljö, L2 i en L1-miljö eller förlust av L2 i en L2-miljö (Weltens, 1987). Wei (2014) sammanfattar språknötningensprocessen för ett subjekts andraspråk som att den är selektiv, att ordförråd försvinner snabbare än grammatiska kunskaper, samt att språkproduktionen försämras snabbare språkförståelsen. Wei poängterar även att stora individuella skillnader existerar och att olika omständigheter även påverkar försämringshastigheten.

3.2.4 Inläring i kontext

Vid språkinläring i klassrumsmiljöer ligger fokus oftast på enbart språket i sig, men lika väl som fysiska artefakter, så är språket skapat av mänsklig interaktion (Säljö, 2011). Loukopoulos et al. (2003) har poängterat att exempelvis piloter, och många andra som brukar engelska till vardags, ofta gör flera uppgifter parallellt med att tala engelska. Det innebär att inläring av språk som ska användas i specifika kontexter bör ske i så stor utsträckning som möjligt i en snarlik eller samma kontext som språket sedan ska brukas.

3.2.5 Code Switching

Code-switching är ett begrepp som används inom lingvistik för att beskriva när en individ byter mellan två eller flera olika språk, eller varianter av språk eller dialekter, i en och samma konversation (Clark 1996). Grosjean (1982: 145) definierar Code-switching som: ”*the alternate use of two or more languages in the same utterance or conversation*” Code-switching innebär inte användande av låneord, ord på ett annat språk som används som ett vanligt ord på ett annat språk, eller översättningar av ord, utan när två individer som båda behärskar de båda språken kommunicerar med varandra mixar uttryck från båda språken (Clark, 1996). Anledningar till att flera olika språk kan användas i samma kontext och konversation är många (). Exempelvis kan en talare försöka minska eller öka ett socialt avstånd, vilket beskrivs i *Communication Accommodation Theory* (CAT) (Giles & Smith, 1979). Inom CAT beskrivs även hur väl synkad man anser att den eller de man talar med är. Talare av ett andraspråk kan även medvetet välja att prata om ett ämne på ett språk för att öka det emotionella avståndet (Altarriba & Rivera-Santiago, 1994), eller för att definiera sig i ett mångspråkigt och mångkulturellt samhälle (Anderson, 2004).

3.3 Språk och Kognition

I följande kapitel beskrivs språkets relation till kognitiva aspekter.

3.3.1 Språk som processer och system

Interlanguagehypotesen beskrevs av Selinker (1972) och menar att nya inlärd språk bör ses som separata system. Ett nytt inlärt språk påverkas av de tidigare språken man kan, att språkliga misstag ej är slumpmässiga och samma misstag begås av flera personer med samma modersmål som lär sig samma nya språk. Även Weinreich (1953:7) beskrev samma fenomen med termen ”*interlingual identifications*”.

Selinker hänvisar till fem punkter som skiljer det inlärd språket från det man redan kan:

- Språköverföring
- Överföring av träning
- Strategier för inläring av L2
- Strategier för kommunikation på L2
- Övergeneralisering av regler för L2

Enligt Selinker är den första punkten den aktiva rollen ett subjekt som lär sig ett nytt språk har. Den andra punkten poängterar inläring på ett formellt sätt, och hur många språkliga misstag ej nödvändigtvis måste ske på grund av interferens mellan två språk, utan bristande träning av formella regler. Den tredje punkten är strategier ett subjekt kan använda för att förenkla inläring av regler och moment. Att man vid mental överbelastning går till vad man själv anser är de viktigaste grunderna inom språket för att lära sig nya regler. Inom svenska skulle exempelvis vara att göra alla ord till Utrum och säga ”En hus” för att ej överbelasta sig själv. Den fjärde punkten beskriver vilka redskap som kan användas för att överföra information vid språkföribstringar. Brown (2007: 138) beskriver flera exempel; så som skapande av nya ord, code-switching, parafraiserande eller att man undviker vissa ord eller fraser helt. Den sista punkten tar upp hur regler övergeneraliseras. Som exempel i svenskan skulle exempelvis oregelbundna verb böjas felaktigt, så som ”Att äta, äter, ätade, ätatt”.

Brown (2007) ger även en egen skala för språkinläring, där ett subjekt kan befinna sig på flera steg samtidigt i olika avseenden. Han diskuterar även att kommunikation och språkförståelse är en kompetens i sig som i olika kontexter kan delas upp i flera subkompetenser; ej bara lingvistiskt, utan även strategimässigt, socialt och kulturellt.

3.3.2 Kognition och L2

Emotionsstudier visar att tvåspråkiga talare upplever en svagare emotionell koppling till ord på sitt andra språk (Altarriba & Santiago-Rivera, 1994). På senare tid har studier styrkt detta med mätningar av hudkonduktans (Harris et al., 2003; Harris, 2004). Att subjekt reagerar ej lika starkt på tabubelagda eller känsloladdade ord på ett språk man ej behärskar lika väl som ens

modersmål (Harris & Aycicegi-Dinn, 2008). Att tänka på ett annat språk än ens dominanta språk (L1) verkar även påverka subjekt med ett större emotionellt avstånd till ord och dess innebörd (Pavlenko, 2005).

Beslutsfattande och riskbenägenhet tycks även påverkas av om information presenteras på ett subjekt L1- eller L2. Subjekt är mer benägna att välja ett säkrare och ej emotionellt styrt alternativ än ett riskfyllt och spontant, att beslutsbiases (eng. *decision biases*) förminskas på grund av den emotionella distansen till språket (Keysar, Hayakawa & An, 2012; Whitney, Rinehart, & Hinson, 2008), vilket tyder på att man påverkas på flera sätt om man tänker på och handlar i en kontext med det dominanta eller icke dominanta språket. Detta är kopplat till den språkliga nivån man befinner sig på, eftersom språkprocesserna ej är lika automatiserade för det icke dominanta språket (Farveau & Sealowitz, 1983). Detta skulle därmed kunna innebära ett mer analytiskt tankemönster för personer som ej är skickliga på ett språk, på grund av att processen svårare för subjektet (Alter et al. 2007).

Anooshian och Hertel (1994) påpekar också att åldern vid förvärvande av ett språk i vissa fall har större inverkan på den emotionella responsen än nivån av skicklighet. Detta är i sin tur dock även kopplat till hur skicklig (eng. *proficient*) ett subjekt är på språket. Hög skicklighet i ett språk är förknippat med att hjärnan använder samma områden vid L1 som L2 vid processande av information, samtidigt som lägre skicklighet visar att områdena är uppdelade ().

3.3.3 Kultur

Definitionen kultur kan variera stort beroende vilket forskningsområde som är huvudsakligt i sammanhanget. Vid antropologisk språkforskning är en vanligt förekommande definition att kultur är socialt förvärvad kunskap och idéer och skillnader i lingvistiska uttryck varierar mellan kulturer (Foley, 2012). Generella exempel på skillnader som förekommer mellan olika kulturer är kategorisering och klassificering av objekt, mängden ord för att beskriva ett objekt i omvärlden och ord för att beskriva relationer och tid. Även betydelsen av ord fastän de har en direkt översättning kan variera mellan olika språk och kulturer (Von Glinow et al., 2004). Exempelvis ställs olika förväntningar och kriterium i olika kulturer på vad som är ett "samarbete" eller "ledarskap" (Gibson and Zellmer-Bruhn, 2001) innebär jämfört med exempelvis svensk kultur och andra kulturer.

Forskning på krosskulturell kommunikation och missförstånd, visar att lägre språklig kompetens riskerar att fler missförstånd uppstår i en multikulturell kontext (Merritt & Ratwatt, 2004).

3.3.4 Workload, arbetsminne och språk

Varje individ har en begränsad mängd kognitiva resurser till sitt förfogande, vilka sedan behövs för att lösa uppgifter. Begreppet Workload, (sv. Arbetsbelastning), beskriver relationen mellan ett subjekt och en uppgift. Det finns olika modeller för hur arbetsbelastning byggs upp, hur de tar hänsyn till mängden uppgifter som måste lösas, i vilken typ av ordning de måste lösas samt karaktärsdrag hos individen. Ett exempel på en modell är

Swellers (1994) Cognitive Load Theory. Vad denna modell beskriver är att den antar att varje individ som löser uppgifter en limiterad mängd kognitiva resurser till sitt förfogande (Baddeley, 2003).

Ytterligare en modell är NASA-TLX (Task load index), i vilken arbetsbelastning uppskattas med flera olika mått; en skala från 1-20 med sex dimensioner; mentala krav, fysiska krav, temporala krav, prestation, ansträngning och frustration (Hart & Staveland, 1988).

Kognitiv arbetsbelastning har visat sig ha en inverkan på informationsupptagning och språkproduktion samt att uttal blir mindre precist (Dromey & Benson, 2003; Jou & Harris, 1992). Dock så finns det väldigt lite forskning om hur Workload påverkas av L2. En studie av Farris et al. (2008) visar att L1-talare presterar bättre vad det gäller repetering och språkproduktion oavsett nivå av arbetsbelastning. Desto lägre språkförmåga subjekten sedan hade i sitt L2, desto mer blev de påverkade av arbetsbelastningen, fick bredare accent, var svårare att förstå och blev mindre flytande i språket. Farris et al. föreslår därför att ESP- (English for Specific Purposes) och L2-användare bör öva sina språkfärdigheter i en så nära autentisk miljö som möjligt.

Kilman (2014) visar även att ett subjekts nivå av L2 påverkar hur väl denne kan lyssna och förstå i brusiga (*eng.* noisy) miljöer och i sammanhang där flera språk talas samtidigt. Minnet blir även påverkat av hantering av L2, där (Marmolejo, Diliberto-Macaluso, Altarriba 2009; Anastasi, Rhodes et al. 2005).

3.3.5 Stress

Stress är en vanligt förekommande effekt av hög arbetsbelastning, och definieras ofta som kraven ett subjekts anpassningsförmåga (Brannon & Feist, 2004). I vanliga sammanhang förekommer det när arbetsbördan är hög, otillräcklig tid eller sömnbrist genom ökande och sänkande av ett subjekts aktivitetsnivå (Hockey, 1984; Wickens, 1999). Stress påverkar inläring, att inlärningsprocessen tar längre tid, och att återkalla information tar även det längre tid (Schwabe och Wolf, 2010). Hur man påverkas av stress är individuellt och olika individer kan hantera olika nivåer olika bra (Kusschau, 1995). Kusschau menar också att ofta kan höga nivåer av stress ge svårhanterliga och starka emotionella reaktioner, så som ilska eller ångest.

Stress är dock inte enbart en negativ faktor, utan kan även ha en positiv effekt på ett subjekts prestationsförmåga. Yerkes-Dodsons lag (Yerkes & Dodson, 1908) beskriver hur det finns en optimal nivå av stress som kan påverka aktivitetsnivå och prestation positivt, givet att en given uppgift varken är för svår eller enkel.

3.4 Engelska för specifika syften (ESP)

Följande paragrafer beskriver olika former av ESP och hur olika organisationer och företag hanterar flera språk. Hur ESP förhåller sig till vanliga språk, så beskriver Hutchinson et al. (1987:53) det som att: "in theory nothing, in practise a great deal". Det kan därför vara svårt för en person som lär sig engelska, eftersom engelska ej är deras modersmål, att ej anses ha det som ett ESP.

Det huvudsakliga syftet för en ESP är inte att lära ut grammatik, utan snarare kommunikativa funktioner, ge ett specifikt ordförråd och ett användbart språk utifrån bakomliggande kunskaper inom språket (Richards, 2001)

En känd definition av ESP ges av Dudley Evans och St John (1998:5). Deras definition bygger på så kallade absoluta och varierande karaktärsdrag för ESP. De absoluta är:

- ESP:n är definierad för att möta specifika behov
- ESP:n använder metoder och aktiviteter inom området
- ESP:n är centrerad på språket som är nödvändigt för dessa aktiviteter, så som grammatik, ordförråd, register, inlärningsförmågor, diskurs och genre

Gällande de varierande karaktärsdragen menar Dudley Evans och St John att:

- ESP:n kan vara designad för, relatera till, specifika användningsområden
- ESP:n kan använda andra metoder än generell engelska
- ESP:n är designad för vuxna, antingen på utbildningscenter eller arbetsplatser
- ESP:n är generellt designad för studenter på medel- eller avancerad nivå
- De flesta kurser som lär ut ESP antar en grundnivå av kunskaper inom det engelska språket

Denna definitionsfråga gör därför gränstragningen svår gällande vad som är ESP och generell engelska. Swales (1988) menar att ESP-läraren ska följa 5 funktioner: 1) lära, 2) designa kursmaterial, 3) samarbeta med lärare och/eller anställda, 4) analysera studenternas behov, och 5) utvärdera studenternas framgångar och även kursen. Dudley Evans och St John (1998) diskuterar även dessa roller och kommer till slutsatsen att ESP-lärares roll måste kombineras med den vanliga verksamheten och läraren måste även besitta relevant kunskap om arbetsområdena för att kunna utvärdera utläringen, studieresultaten och utbildningen.

3.4.1 ICAO

ICAO, *International Commercial Aircraft Organization*, är den internationella organisationen för samarbete beträffande kommersiellt flyg. Det internationella flygspråket i världen är idag engelska, eller flygengelska (eng. Aviation English). Aviation English är ett ESP (Douglas, 2000) och består till stor del av koder, termer och standardfrasologi utarbetad för att

piloter och flygledare ska kommunicera effektivt. Den kommunikation som ej är standarfrasologi kallas för vanligt eller naturligt språk (ICAO, 2010). ICAO ställer höga krav på vanligt språk för flygledare och piloter ska kunna hantera situationer då standardfraserna ej räcker till.

Varje pilot och flygledare måste kontinuerligt göra språkkunskapstester. Dessa är utformade med fokus på uttal, vokabulär, struktur, flyt, begriplighet och interaktion.

Språkraven definieras i ICAO:s Språkskicklighetsgraderingsskala (eng. Language Proficiency Rating Scale) (ICAO, 2010, A8-A9).

3.4.2 NATO

Inom NATO (*North Atlantic Treaty Organization*) finns det definierat en skala på 6 nivåer (STANAG 6001) för vilka engelskkunskaper som krävs för olika uppdrag och befattningar (NATO, 2016). Skalan är jämförbar med andra internationella engelsktester som Cambridge eller TOEFL. Varje nivå i skalan är uppdelad efter hörförståelse, talförmåga, läsförståelse, samt skrift och definieras utifrån en kort beskrivning om vad subjektet kan, förstår och förväntas klara av. Dessutom finns så kallade *Plus Nivåer* vilka beskriver förmågor som är utöver en given nivå, men som ej räcker för att tillgodose kriterierna på den högre nivån. Alla nivåer sammanställs sedan till en SLP (Standardized Language Profile), standardiseradspråkprofil, med en fyrsiffrig kod där ”SLP1234” skulle innebära nivå 1 i hörförståelse, nivå 2 i tal, 3 i talförmåga och 4 i läsförståelse.

4 Metod

I följande kapitel beskrivs den metod som används för datainsamling och analys. Initialt förbereddes en kombinerad observation- och intervjustudie i samarbete med Försvarmakten under hösten 2015, men i mån av plats under övningen blev datainsamlingen stegvis förändrad till att omfatta telefonintervjuer.

4.1 Intervjuer

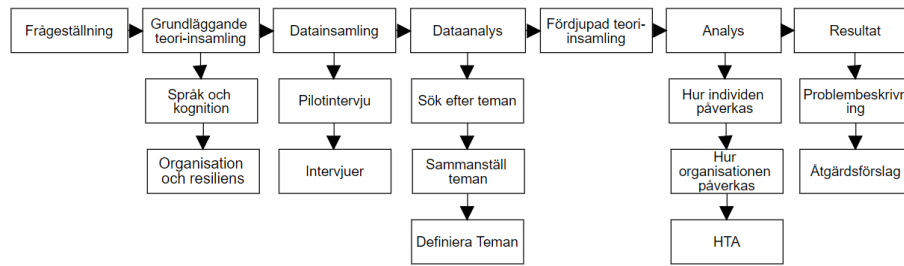
Studien har i grund varit explorativ, och använt sig av främst telefonintervjuer riktade mot anställda inom den svenska Försvarmakten och sökte intervjudeltagare som är anställda, med olika roller och befattningar och använder engelska i olika utsträckning i sitt dagliga arbete. Intervjudeltagarna har funnits via ett snöbollsurval, då det fanns problem med att nå ut till potentiella intervjuobjekt, då den tid som medarbetare inom den svenska Försvarmakten har, primärt måste läggas på deras vardagliga arbete.

Intervjuerna har varit semistrukturerade, med ett förbestämt frågeformulär och alla intervjudeltagare mottog samma frågor, förutom den språkutbildningsansvarige. Detta gav möjlighet för att följa eventuella sidospår, ge intervjuobjekten möjlighet att komma med egna tankar och funderingar och ge möjlighet för följdfrågor i intervjuerna (Creswell, 2012; Potter & Hepburn, 2005). Intervjuobjekten avbröts ej när de gick in på sidospår, utan läts fortsätta och fick följdfrågor på sina uttalanden och svar. Se Appendix I för intervjufrågor. Frågorna baserades på den bakgrund finns beskriven i Kapitel 3, för att följa upp på erfarenhetsrapporter och det nya Taktikreglementet gällande hur engelskan används och påverkar arbetet och organisationen. Telefonintervjuerna spelades ej in på grund av sekretesskäl, men flitiga anteckningar fördes så ordgrant som möjligt. Efter intervjuerna fördes ytterligare minnesanteckningar om vilka huvudsakliga poänger intervjudeltagaren ville föra fram (Creswell, 2012). Alla intervjudeltagare är anonyma, så när som på sin grad och arbetsroll för att bibehålla deras anonymitet.

En pilotintervju genomfördes för att testa intervjumallen. Intervjuns kvalitet bedömes i efterhand ha en tillräcklig kvalitet och relevans för studien och togs därför med i slutanalysen.

4.2 Data och analys

Analysstrukturen av datamaterialet gjordes en kombination av Tematisk Analys (Creswell, 2012) och Triangulering (Creswell, 2012; Silverman, 1993), och kan representeras stegvis:

Figur 1 Momentschema för studien

Med triangulering åsyftas att studien ej har riktat in sig på en specifik grupp av anställda, utan strävar efter ett brett perspektiv för att på en bred nivå undersöka hur engelskan brukas och påverkar individer och organisationen utifrån ett holistiskt perspektiv. Även språkutbildningsansvarig vid Sjöstridsskolan (SSS), har intervjuats efter en separat intervjumall, för att ge information om hur språkutbildningen för kadetter och officerare går till. Den separata intervjumallen dock förlorats efter tekniska bekymmer.

Inledningsvis gjordes en sammanställning av varje intervjudeltagares svar. Gemensamma åsikter och yttranden från intervjuobjekten noterades och kategoriserades, varefter temagrupper började ta form. Yttranden som kom från samtliga, anses som starkare och trovärdigare, men även anekdoter, enskilda beskrivningar av problem, upplevelser och erfarenheter ligger till grund för analysen.

5 Resultat och Analys

Totalt intervjuades 6 personer med olika anknytning till Försvarsmakten; marinen, SSS och flygvapnet. De intervjuade var alla var olika roller, stationerade i olika delar av landet och hade olika befattningar. Intervjun med den engelskutbildningsansvarige analyserades separat.

Alla intervjuobjekten var av olika grad och hade olika roller inom Försvarsmakten. Varje intervju varade mellan 45 till 90 minuter.

5.1 Intervjuer

I de följande rapportstyckena kommer ett urval av intervjudeltagarnas yttranden att sammanfattas.

5.1.1 Intervjuobjekt 1, Pilotintervju: Stab Hkpflj

Det första intervjuobjektet menar att engelska brukas olika ofta bland olika arbetsområden, inom Flygvapnet, och att vissa tar till större del emot skriven information än andra. Vissa besitter däremot oerhört stor språklig kompetens, samtidigt som andra ej gör det och vissa som även måste bruka språket har ej en adekvat kunskapsnivå. På Stabs-nivå påverkar ej engelskan deras förmåga, eftersom tid sällan är en bristvara, även om vissa moment, så som frågestunder, tar längre tid.

Standardfraser nöts in och intervjuobjektet antar att anställda går tillbaka till sitt modersmål vid ett skarpt läge då grundutbildning sker på engelska. Standardspråket har även en tendens att ej räcka till vid beskrivningar av objekt.

Generationsfråga, äldre kompetenta anställda har det svårare med språket än yngre oerfarna.

Vissa accenter och dialekter är svårare att förstå än andra, problemen förvärras över ”etern”/radio. Nämner brittiska dialekter, och att det kan vara enklare att förstå fransmän med grov brytning då båda har engelska som andraspråk och därför lärt sig språket i liknande kontexter.

5.1.2 Intervjuobjekt 2: Kompanichef Amfb

Använder sig personligen sällan av engelska men poängterar att flera andra roller brukar det oftare. Vid övningar kommunicerar alla oftare på engelska.

Det blir svårare att bryta ner och tolka en order som är skriven på engelska och mer tid går åt till att analysera vad som ska uppnås och att förstå övergripande syfte. Ställer därför mer frågor för att ta reda på syfte och intentioner.

Menar att amerikaner och briter tar språklig kompetens för givet och producerar svårare och bättre, än exempelvis fransmän, med större vokabulär, utfyllnad och redundans. Vissa brittiska dialekter är svårare att förstå, speciellt över radio, nämner skotska. Menar att t.ex. balter har svårare med engelskan än svenskar.

Vid hög stress och arbetsbelastning byter alla till sitt modersmål, oavsett nationalitet. Vittnar om en generell ovana att bruka engelska inom den svenska Försvarsmakten vid

hög stress, samt att olika delar av Försvarsmakten är olika vana och har olika tidsmarginaler som påverkar språkbruket.

Nämner att inför SWENEX, 2015, kan flottan knappt ej svenska stridsuppgifter, är oövade. Ordern intervjuobjektet mottog inför övningen uppfattades som dåligt skriven på svenska och hade formuleringar som ej finns i den svenska vokabulären, t.ex. ”Bestrid”. Kontaktade chef för att bekräfta ordern då språkbruket ej ansågs som trovärdigt och att den underminerade tilliten till chefen, men även neråt i organisationen. Uppfattades som en engelsk text som sedan blivit översatt till svenska, utan avstämning med den svenska vokabulären.

Vittnar om en problematik med öppna order och att beslutssvaga chefer behöver mer information för att fatta beslut, vilket försvåras på engelska.

Menar att avvikelserapporter ej skrivits gällande primärt språkbruket, eftersom fler problem har funnits och fått mer fokus, på grund av tid- och resursbrist. Omstruktureringar har lett till beslutsvakuum och olika delar av marinen har skapat egna språkbruk för att lösa sina lokala uppgifter. Metod och språk utvecklades olika på grund av ett otydligt reglemente.

5.1.3 Intervjuobjekt 3: Stab Amfb

Brukar sällan engelska i det vardagliga arbetet personligen, men övning sker på engelska med andra nationer. Kommunikation med svenskar sker primärt på svenska. På olika nivåer och inom olika roller brukas engelska olika ofta. Desto längre ner man i organisationen man kommer, desto mer sällsamt är förekomsten av engelska.

Menar att det finns en otydlig struktur och att flottan kommunicerar mer frekvent på engelska än amfibie. På grund av detta sker kommunikationen på svenska vid samverkansövningar fastän engelska ska brukas. Marinen är delad beträffande engelska, med en konservativare falang som ser stora problem med engelska.

Stress påverkar språkbruket och folk fastnar i ett språk när stressnivåerna är höga. Nämner MS Estonias nödanrop och hur engelskan gick från att vara begriplig till mer och mer oförståelig. Stress påverkar språket och i sin även förmågan att agera. Om anställda har problem med engelska vid övningar, så blir skarpa lägen katastrofala.

Vid icke-tidskritiska verksamheter fungerar engelskan väl, men tidsbrist gör det svårare att kommunicera, beskriva objekt eller platser.

Vokabulären är inte given på engelska. Ta, slå, fördröj har inga givna översättningar från eller till engelska vilket tar tid att hantera. Nyanser försvinner därför vid översättning och att tolka, samt utläsa intentioner, kan vara komplicerat nog på svenska, vilket förstärks på engelska och försvårar samverkan. Att hitta korrekta översättningar av engelska uttryck till svenska är problematiskt. Att motta information försvåras även.

Efter övningar plockar anställda upp språkliga och kulturella erfarenheter från internationella kollegor och försöker integrera dem i sitt språk. Utan klara riktningar är det svårt att veta vad som bör implementeras den lokala verksamheten. Finns även oklarheter om vem som fattar beslut gällande språket och hur det uppföljs. Flera motsägelser om vad ett korrekt språkbruk innebär. Menar att flygvapnets rutiner är mer fastställda och klara än marinens.

Dialekter på engelska är svårare att förstå, nämner irländska. De med engelska som modersmål talar snabbare och har ett större vokabulär. Det är även enklare att särskilja ord på svenska vid radiokommunikation. Blir oftare omsändningar då kompetensnivåerna skiljer sig inom organisationen.

Svensk militärdoktrin tillät vissa språkliga genvägar för att lösa uppgifter på enklast möjliga sätt, vilket ej finns i NATO-engelskan. Omstruktureringar har lett till osäkerheter gällande svensk- och NATO:s metod och språk då olika generationer utbildas olika.

5.1.4 Intervjuobjekt 4: SOU SSS

Brukar dagligen engelska för olika arbetssyften, informationssök och dokumenthantering.

Kadetter ligger på olika nivåer, det finns skillnader mellan utbildningar, men den generelle kadetten är duktig.

Anser att engelskan påverkar kadetter och anställda inom Försvaretsmaktens förmåga eftersom begränsade språkkunskaper leder till att arbete tar längre tid. Finns dock skillnader gällande hur språkbruket påverkar vid situationer där man är ansikte mot ansikte, radiokommunikation eller orderhantering.

Oförutsedda situationer påverkas speciellt mycket av engelskan eftersom uppgifter behöver mer tid på grund av språkbruket tid, vilket kan förvärra situationen. Poängterar att det man övar på klarar man av efter tillräckligt övande. Tidsåtgången gäller ej bara talad engelska, utan skickande och mottagande av text, order och mail.

Vid problem faller alla tillbaka till sitt modersmål, oavsett nationalitet. Vissa brister inom kulturell förståelse finns och att ord kan ha olika betydelser och nyanser mellan olika kulturer. Brytningar påverkar även förståelsen enormt då det blir svårare att uppfatta och utläsa vad som sägs och menas.

5.1.5 Intervjuobjekt 5: Utbildning SSS

Den tid som kadetterna får för att utveckla sin engelska är ej tillräcklig. En timmes lektionstid i veckan är för lite för att ge tillräckligt stora förändringar. Den generelle kadetten hamnar på nivå 2 av 6 enligt NATO:s skala, och den svenska betygsskalan är inte tillräcklig för att visa kadetterna hur kompetenta de är eller för att gå vidare i sin karriär om de vill utomlands.

Den äldre generationen har ej rätt till kompetensutveckling inom engelska. Det erbjuds enbart kadetter, men äldre efterfrågar det för att kunna utvecklas och arbete bättre.

Stora delar av utbildningen anpassas till kadetternas sammansättning, signalister får mer hör- och uttalsövningar och läsövningar anpassas så att minröjare får texter om just minröjning. Man försöker därmed att integrera utbildningen i de andra delarna av deras utbildningen. Detta sker primärt för att ge mer tid till engelskan och för att skapa större mening med utbildningen. Kursinnehållet förändras därför från år till år.

En stor del av utbildningen läggs på NATO-dokumentation och att översätta/tolka ord, definitioner och begrepp mellan de båda språken. Komplex uppgift eftersom

NATO:s begreppsrymd är avsevärt mycket större. Därför fokuserar man på att tolka syfte och innebörd snarare än att ge den korrekta definitionen av varje begrepp.

Det finns ej tid till att diskutera hur svenska och engelska är uppbyggda och skiljer sig åt som språk. Däremot läggs viss fokus på hur engelskan skiljer sig mellan svenska och utländska kollegor och hur man kan behöva anpassa sitt språk vid kommunikation med utländska kollegor.

5.2 Kategorier

Efter att alla intervjuerna blivit kodade sammanfattades de i 5 kategorier och en kategori för övriga uttalanden. De fem primära kategorierna kan ses i figur 3 nedan:

Figur 2: Kategorierna efter yttrandena blivit kodade

Totalt kodades 24 yttranden. Flertalet av alla kodade yttranden kan anses tillhöra flera kategorier och även temagrupper, men blev uppdelade efter var intervjudeltagarens utgångspunkt legat till respektive uttalande.

I följande kapitel kommer de fem kategorierna kopplas till vetenskaplig litteratur och teori för att belysa den aktuella problematiken.

5.3 Analys

Utifrån resultaten från intervjuerna uppfattades ett antal stora problem med engelska som kommandospråk.

5.3.1 Otydliga direktiv

Inom kategorin Otydliga direktiv gavs följande:

- Anställda bryter mot reglementet och är oense om vad som gäller
- Anställda och delorganisationer skapar egna riktlinjer för hur de ska kommunicera
- Feedback gällande kommunikation har ej skickats på grund av tidsbrist

Direktiv för hur, var och när engelska och svenska ska brukas saknas och är otydliga och i marinens taktikreglemente (Försvarmakten, 2010) gavs dessa direktiv eller riktlinjer:

”Skriftliga order och rapporter till/ från fartyg/ kompani och uppåt avges på engelska. Om det bedöms vara mera ändamålsenligt avges order och

rapporter på svenska. Muntliga order och kommandon inom fartygs- och stridstjänsten ges på svenska för att missförstånd ska undvikas. Vedertagna engelska uttryckssätt får användas om inte missförstånd kan uppstå.”

Reglementet menar uttryckligen att vid behov ska och får man bryta mot reglerna efter en subjektiv bedömning av situationen. Detta medför ett antal implikationer för organisationens förmågor och även vid samverkan. Vid samverkan kan två eller flera anställda, som ej uppfattar situationen som uppfattar situationen som lika allvarlig, försvåra situationen ytterligare genom att ej kommunicera på samma språk. Dessutom kan ingen utkrävas ansvar eller antas ha gjort fel när reglementet är otydligt beträffande när vilket språk och hur det ska brukas.

Ett intervjuobjekt vittnade om att olika delorganisationer skapat egna strukturer för hur och när engelskan ska brukas. Detta innebar exempelvis att man ej var överens om hur allvarlig eller ansträngande en situation behövde vara för att man skulle återgå till svenska, vilket kunde leda till missförstånd vid samverkan.

5.3.2 Temporala Aspekter

Inom kategorin Temporal Aspekter följer:

- Engelskan påverkar stress negativt och förvärrar redan stressiga eller oförutsedda situationer
- Fler omsändningar
- Engelskan fungerar i mån av tid
- Engelskan leder till fler omsändningar vid radiokommunikation och verifiering av information
- Olika nivåer inom organisationen har olika tidsramar och arbetsmiljöer och påverkas av språket i olika utsträckning

Alla intervjuade menar att engelskan förstärker och försvårar en ofta redan komplicerad arbetssituation. Stress påverkar inte bara de språkliga förmågorna, problem kan uppstå vid skarpa lägen även när svenska brukas. Det som vid hög arbetsbelastning var ansträngande och genererade hög workload, vittnar dock intervjuobjekten om att det förstärks vid brukandet av engelska i deras arbete. Att stress leder till reducerad förmåga att uppfatta, tolka och producera språk. En reducerad förmåga, även när man brukar svenska, skulle därmed innebära en förstärkt reduktion av den operativa förmågan när ett språk man behärskar sämre brukas.

Engelskan leder även till att fler omsändningar sker vid kommunikation, vilket även kräver mer tid från andra uppgifter. Desto lägre ner i organisationen man kommer blir tidsramarna generellt knappare och en order som ska tolkas och verkställas kräver avsevärt mycket mer tid när den är på engelska. Därmed kan ett mindre språkligt misstag på en högre nivå få stora tidsmässiga konsekvenser på lägre nivå, när ordern måste tolkas och verkställas.

5.3.3 Språkliga Nyanser

Inom språkliga nyanser nämndes följande:

- Accenter, dialekter och brytningar försvårar förståelsen av engelska
- Språkliga nyanser försvinner, båda i svenska och engelska när order översätts i skrift och tal
- Radiokommunikation förvärras av engelskan, speciellt när man kommunicerar med utländska kollegor

Intervjuobjekten vittnar alla om nyansskillnader inom det NATO-standardiserade engelska språket. Detta har inneburit problem med tolkning av ord vid ordgivning, att förstå texter och att terminologin och förkortningar förändras. En order uppfattas vara svårare att avläsa och att utläsa av ordgivarens intentioner är och vad ordern faktiskt avser. På grund av engelskan läggs större fokus och mer tid på att tolka syftet med ordern än att faktiskt planera inför uppgiften. Detta innebär att man oftare måste ställa fler följdfrågor när ordern är på engelska, än när det sker på svenska, vilket tar mer tid från fler parter. Dessutom vittnar de anställda om att det blir svårare att vidarebefordra en orders budskap och att ingiva mottagarna de ansvarar för med tillit när de själva känner större osäkerhet beträffande orders syfte, då man ej vet vad man vidarebefordrar.

Intervjuobjekten vittnar om att vissa accenter, dialekter och brytningar är svårare att förstå än andra, vilket även förstärks vid radiokommunikation. Intervjuobjekten vittnar dessutom om att de med engelska som sitt modersmål; briter och amerikaner, ofta är svårare att förstå än en fransman med grov brytning. Intervjuobjekten menar själva att de uppfattar fler hur det används fler nyanser i en amerikans engelska, att deras vokabulär är större och fler ord används jämfört med t.ex. en fransman. Den med engelska som modersmål har därmed en större förmåga att uttrycka sig och riskerar därför bli svårförståelig utan att förstå det själv. Speciellt när dialekten är tillräckligt grov för att någon utan tillräcklig erfarenhet av dialekten kan förstå den. Detta leder i sin tur till problem när man får säga till en utländsk kollega med engelska som modersmål att denne är svårförståelig.

Brytning, dialekter och accenter, en allt för stor språklig kompetens eller bristande kompetens kan alla leda till olika problem och en jämn nivå önskas. Ofta leder detta till att en ökad mängd följdfrågor, förfrågningar om upprepningar vilket tar tid. När exempelvis en amerikan talar en mycket mer avancerad engelska och kan anses vara bättre på språket, blir det ändå enklare för två klassrumsutbildade individer att förstå varandra. Ett intervjuobjekt vittnar om att det inträffar att man i vissa situationer har lättare att förstå en klassrumsutbildad fransman med brytning än en vältalig amerikan, just eftersom man är på en jämnare språklig nivå.

Vid radiokommunikation vittnar intervjuobjekten om att problemen med engelska förstärks; det blir svårare att höra, uppfatta och tolka vad som sägs och olika dialekter, accenter och brytningar påverkar. Detta belyser ytterligare den problematik som finns beträffande språk, då en utländsk

kollega i vissa fall kan vara enklare att förstå och samverka med, men i andra fall och vid andra arbetsuppgifter ej är det.

5.3.4 Samverkan

För kategorin Samverkan noterades följande:

- Svårare att tolka order på engelska
- En order är redan svår nog på svenska
- Dåligt språkbruk underminerar lojalitet
- Militärkulturen blir anpassad till NATOs och amerikansk militärstruktur med engelskan
- Subjekts beteenden förändras
- Alla brukar olika mycket engelska och är på ojämn nivå.

Det har redan nämnts att tolka order blir svårare på engelska, men en konsekvens är att en ordergivare med dålig engelska, eller om en order har översatts mellan svenska och engelska, riskerar att underminera lojaliteten inom organisationen. När mottagaren av en order ifrågasätter avsändaren och känner ett behov av att verifiera orders riktighet, och sedan skall vidarebefordra den uppstår en trovärdighetsproblematik. I fredstid är detta ej nödvändigtvis ett problem, slarv kan ske, men vid skarpt läge eller i krigstid får en mottagare av en order ifrågasätta orders och avsändarens giltighet.

Ett intervjuobjekt vittnar om att kommandon som ej finns i den svenska terminologin använts vid ordergivning vid en övning. I detta fall gavs ordern på svenska, men då de begrepp och kommandon som användes ej finns i den traditionella terminologin uppfattades ett behov om att bekräfta orderns korrekthet. Detta ledde till misstankar om att ordern översatts, men att man sedan ej följt upp om den korrekta terminologin på svenska. Det fanns misstankar om att organisationen eller ordergivaren ej övat på så pass lång tid att man glömt bort den korrekta terminologin. Det ledde i sin tur till flera följdfrågor och det blev närmast en dialog om ordern med chefen, vilket tog tid från andra uppgifter.

Eftersom en order enligt NATO-standard dessutom använder sig av en annan terminologi än svenskan, och har fler uttryck för att beskriva vad som ska utföras, mot svenskans blir samverkan försvårad när olika erfarenhet av hur engelskan ska brukas finns inom organisationen.

Under internationella övningar och internationell samverkan, vittnar ett intervjuobjekt, om att även om svensk militär och marin har relativt hög kompetens gällande engelska, har inte andra nationer samma förmåga. Vid internationella övningar övergår anställda vid andra nationers försvarsmakter och marin till sitt modersmål vid skarpa situationer, och upphör därmed att bruka engelska. Även om Sverige förbättrar sin förmåga kan vi inte direkt påverka andra länder.

I en situation där man är ett fåtal svenskar på ett fartyg med utländska kollegor, har man bara engelska att tillgå, och att hålla fast vid. I en sådan

situation blir engelskan vid skarpa lägen självklar på grund av situationen. Däremot kan man inte agera när alla andra återgår till sitt modersmål.

Ett intervjuobjekt vittnar om att omstruktureringar har lett till och förstärkt otydligheter beträffande hur man ska kommunicera då man under en längre tid har klarat sig runt på språkliga halvmesyror, bytt språk vid behov eller rent av brutit mot reglementet eftersom vederbörande och kollegor prioriterat att klara av och avsluta uppgiften över språket.

5.3.5 Kommunikation

Inom kategorin Kommunikation noterades:

- Utländska kollegor är antingen mycket bättre eller sämre på engelska
- Svensk och NATO:s terminologi skiljer sig och ord och uttryck kan ej översättas mellan de olika kommandospråken
- Ords betydelse skiljer sig mellan olika kulturer och er olika förutsättningar
- Man förändrar sitt språk beroende på hur värtalig den man kommunicerar med är
- Svenskar låser sig i ett språk
- Engelskan räcker ej till för alla situationer
- Svårt att byta mellan språken

Kommunikationen påverkas eftersom det inte är enbart engelska och svenska som ska brukas, utan två uppstrukturerade versioner av språken, som följer givna terminologier och strukturer. Samma information kan uttryckas på olika sätt och följer och är grundade i olika kulturer och strukturer och är därför inte alltid möjliga att översätta. Även i fall där begrepp kan översättas direkt, kan man inte förvänta sig att uttryck betyder desamma och vid fall där ordern är skriven av en person som ej heller har engelska som modersmål förstärks tolkningsproblematiken ytterligare. Intervjuobjekten vittnar även om hur utländska kollegor besitter icke adekvat språklig kompetens, alternativt är oerhört mycket kompetentare än vederbörandes kollegor, och hur skapar missförstånd.

Att byta mellan två språk i olika situationer är en fråga om övning, men kommer potentiellt fortfarande öka ett subjekts workload i och med frekvent Code-Switching, vilket riskerar att bli ytterligare en stressfaktor. Detta kräver vana och övning eller krav på en total omställning till engelska.

5.3.6 Övrigt: Karriärmöjligheter

Alla intervjuobjekt menar att olika roller är förknippade olika krav på språklig kompetens. Att man inom internationella sammanhang måste bruka engelska anses som självklart och det är tillsynes oproblemiskt att många tekniska roller kräver språkkunskaper om materiel köps in från utlandet. Däremot har det att kraven på språkkunskaper kommit till dem som är anställda inom tidigare språkmässigt helsvenska roller uppfattats som problematiskt. En förändring har hänt de senaste åren som ska ha lett till

utbildningsproblem och svårigheter att fylla alla positioner när de formella språkkraven blir större fastän det finns många yrkesmässigt kompetenta kandidater. ”Kompetenta äldre kollegor” som ej besitter adekvata språkkunskaper har indirekt blivit fråntagna karriärmöjligheter då de för närvarande ej tillräcklig kompetens och ej erbjuds fortbildningsmöjligheter inom det engelska språket av Försvarsmakten. Dessutom ska man ha fått en sämre bemanningsbuffert vid avhopp, stressrelaterade sjukskrivningar och kollegor som söker sig till andra yrken på grund av engelskan. Det är även mycket möjligt att kompetensflaskhalsar och en känsla av vanmakt uppstår på grund av nyligen tillagda formella kompetenskrav som sedan ignoreras vid behov.

5.4 Språkutbildningen

Gällande språkutbildningen gavs följande:

- Språklig kompetens skiljer sig inom klasserna
- Ej tillräckligt med resurser för att förse en tillräcklig kompetens
- Kompetensutveckling erbjuds ej men efterfrågas
- Utbildningen försöker integrera engelska med kadetternas andra utbildningar
- Utbildningen försöker anpassa delmomenten till klassernas sammansättning
- Mycket fokus på att översätta och tolka NATO-dokumentation
- Bekant med problematiken gällande accenter och utländska kollegors språkkompetens

Språkutbildningens utformning på SSS finner stöd i nuvarande teori om språkinläring i komplexa miljöer; att integrera språket i den kontext där det ska användas och ge språket en naturlig roll. Låg exponering av det engelska språket riskerar dock att göra så att språket ej hinner bli en naturlig del av kadetternas vardag och att de ej får tillräckligt med tid. En timme i veckan ger med stor säkerhet ej en tillräcklig kompetens av språket (). Utbildningsansvarig menar att högentensiv exponering ger generellt sätt en bättre språklig kompetens, vilken den nuvarande schemaläggningen ej ger stöd till.

Betygsskalan är väldigt ospecifik jämfört med andra internationella betygsskalor för skicklighet i engelska. Den svenska skalan har enbart två nivåer, godkänd och icke godkänd. Speciellt med nuvarande NATO-inriktning förefaller en två-gradigskala väldigt oprecist och med avsaknaden av fortbildning, därmed också karriärmöjligheter inom internationella och nationella sammanhang då kadetter ej får feedback om vilken nivå de befinner sig på.

Intervjuobjektet på SSS vittnar om avsaknad av möjligheter till fortbildning för de som varit anställda en längre tid. Flera anställda inom marina verksamheter har frivilligt uppsökt intervjuobjektet för egen fortbildning.

Kompetenshöjande direktionsåtgärder ges vid sidan av, men inget officiellt stöd ges från Försvarsmakten, vilket stryker karriärmöjligheter för de med yrkeskompetens men ej språklig kompetens. Avsaknaden av fortbildning innebär även att anställda av den äldre generationen riskerar att ej besitta tillräcklig språklig kompetens, samt finner ej stöd att utveckla den, mot de nya kraven.

En jämförelse med snarlika organisationer, är Flygvapnet och ICAO, vad det gäller brukandet av engelska, nivån av avancerad teknik och en vardag förknippad med stora risker. Vad det gäller kraven på engelska är ICAO många gånger striktare än den svenska marinen då piloter årligen måste genomgå språktester och övningar, och bedöms utifrån en mycket bredare sex-gradig skala, så som NATO (NATO, 2016)

6 Diskussion

Engelska bör anses vara en egen separat arbetsuppgift vid sidan av de huvudsakliga arbetsuppgifterna. Ingen intervjudeltagare menade att tydlighet funnits i hur och när de ska bruka engelska och att det funnits oenigheter gällande vad ett engelskt språkbruk faktiskt innebär.

Med språk-som-uppgift-perspektiv är det enklare att koppla samman hur stress, arbetsbelastning och operationsförmågan påverkas efter införandet av engelska, både på individ och organisationsnivå. Att göra en uppgift, samtidigt som man ska kommunicera på engelska, bör från en svensks perspektiv, beroende på kompetensnivå, ses som två integrerade uppgifter. Att parallellt göra två uppgifter kräver mer mentala resurser och tid, och påverkar ett subjekts Workload och stress, även när det svenska språket ska brukas samtidigt. I enlighet med tidigare modeller för arbetsbelastning, som NASA-TLX (Hart & Staveland, 1988), bör att arbeta på ett andra språk anses vara ytterligare en uppgift, var igenom all kunskap ska filtreras, som berör alla andra uppgifter, samtidigt som det även genererar nya och fler uppgifter för subjektet, så som Code-Switching. Alla faktorer som påverkar ett subjekt riskerar även att sprida sig, där olika anställdas arbetsmiljö och tidsrymd påverkas i olika utsträckning av engelskan. Och även om ett subjekt besitter adekvata språkkunskaper påverkas dennes arbete av de objekt och uppgifter den arbetar med. Denna problematik existerar redan vid bruk av svenska, men förstärks bedömt av engelska.

Språket kan inte isoleras och tränas separat, eller slås av och på, utan måste integreras i det vanliga arbetet, så att båda uppgifterna kan övas parallellt med arbetet och i de miljöer det ska användas. Problemet som riskerar att uppstå är för stor mental belastning då de anställda, med språket som en extra arbetsuppgift.

Den vetenskapliga litteratur som menar att tänka, arbeta och verka på ett icke dominant språk ger ett mer analytiskt tänkande och förminskar emotioners effekt på kognitiva förmågor kan vara en önskvärd effekt för delar av den svenska marinen och militären som helhet. Även att en minskad emotionell distans till vissa begrepp ökas ytterligare. Men, oavsett ställer detta krav på att arbetsmiljön är anpassad för att processer tar mer tid och mentala resurser och bör ej eftersträvas inom organisationen som helhet. Stressfaktorer riskerar även att förminska dessa, då vanliga stressreaktioner är ofta är just emotionella (Kasschau, 1995), vilket givet omständigheter på olika nivåer kan ge en emotionellt instabilare organisation.

Att anskaffa sig språk- och kulturell expertis är ej heller en uppgift som kan jämföras med de flesta vanliga arbetsuppgifterna inom Försvarmakten generellt, utan kräver tid, resurser och exponering. Kulturell förståelse eller en brukbar nivå utanför ett klassrum kan ej nås av vad som i nuläget erbjuds av Försvarmakten och SSS.

Begreppet semispråkighet avsåg hur man brister i språklig kompetens inom åtminstone två språk och inte kan använda båda tillräckligt väl. Vid parallellt brukande av svenska och engelska, med osäkerheter beträffande

och när språken skall brukas, riskerar man på längre sikt en situation där ett subjekt ej är tillräckligt tränad i varken svenska eller engelska för att bruka dem tillräckligt. När olika organisationer inom den marina verksamheten, och i samverkan, ej kommunicerar enligt reglementet, utan klara direktiv, riskerar olika lokala variationer av hur engelskan ska brukas att skapas. Vi kan därmed argumentera huruvida en organisatorisk semispråkighet kan eller har uppstått gällande osäkerheten beträffande engelskan. När olika kompetensnivåer ryms inom samma organisation, och flertalet kommunicerar utan direktiv riskerar detta att befästas inom organisationen och den därmed ej kan operera effektivt.

Inga officiella möjligheter till fortbildning för äldre anställda inom Försvarsmakten innebär att man går miste om kompetens inom organisationen. Fortbildning bör ges kontinuerligt och även gälla alla anställda som exponeras för engelska under arbetet. Om utbildningsmöjligheter ej kan ges riskerar man att se kompetent personal försvinna till andra arbetsmarknadssektorer där deras yrkeskompetens kan tas tillvara på utan officiella krav på språklig kompetens.

Betygsättningen vid Sjöstridsskolan bör anpassas och utökas vid fortsatt samarbete med NATO varmed anställda kan få klarare besked på vilken språklig nivå de befinner sig på.

6.1 Metod

Rapportskrivaren uppfattar att studiens största brist är mängden intervjuobjekt. Ett större antal intervjuobjekt hade kunnat ge en större och trovärdigare bild av hur verksamheten fungerar. Telefonintervjuer har dock bedömts vara en tillräcklig effektiv metod för insamling av kvalitativa data även om kvantiteten ej uppnått önskvärda nivåer, samt störde inte intervjuobjektens vardag. Det bedöms att inspelade intervjuer, transkribering ej hade gagnat studiens syfte markant, oavsett om sekretesskäl hade funnits eller ej då anteckningar fördes flitigt. Intervjuerna var dessutom relativt långa, mellan 45 och 90 minuter långa och genererade därmed en övergripande mängd data, där intervjuobjektets generella syn kommunicerades.

Det hade även varit önskvärt att komplettera intervjuerna med exempelvis observationer från övningar för att analysera hur övergångarna mellan engelska och svenska sker, och under vilka omständigheter för att stärka den kvalitativa analysen.

Trots ett lågt intervjudeltagande har de som intervjuobjekt som ställt upp givit målade beskrivningar och varit väldigt öppna med sina åsikter. Frågorna mottogs väl och intervjuerna blev närmast avlastningssamtal om problem i verksamheten.

Tematisk analys bedöms vara ha varit ett tillfredställande verktyg i sammanhanget, för att sammanställa intervjuobjektets yttranden. Vid fler intervjuer hade även möjligheten för kvantitativ analys getts, men i detta fall vid så många bortfallna intervjuer, bedöms analysmetoden gett önskvärda resultat. Eftersom varje intervjufråga kunde generera olika svar från

respektive intervjudeltagare, med andra ord, att svar beträffande ökad stress vid brukandet av engelska kunde komma vid varje svar, föreföll tematisk analys användbart vid sammanhanget då möjligheten ges, att sammanställa alla svar gällande just ökad stress och språk.

Att rikta sig till olika individer med olika arbetsuppgifter anses ha varit korrekt för att ge en mer övergripande bild av hur språket används och fungerar inom verksamheten, primärt eftersom alla organisationer som deltar vid marina operationer måste kunna samverka. Att ha riktat in sig på till exempel ett regemente betraktas som om att det skulle riskerat att ha gett en för snäv bild av hur språket påverkar verksamheten i stort.

6.2 Resultat och Analys

Resultatets tillförlitlighet går att ifrågasätta på grund av det låga intervjudeltagandet. Anekdoter bör behandlas för vad de är och bör därför vara objekt för framtida fördjupande studier. Dock vittnar alla intervjudeltagare om generella problem gällande ett antal aspekter vilket rapportskrivaren godtar som resultat trots de låga antalet intervjuer. Alla svar måste dock tolkas utifrån de intervjuades personliga omständigheter och faktorer, så som befattning, stresstålighet och språklig kompetens, men även om språket i olika utsträckning påverkar intervjudeltagarens förmåga, påverkar det verksamheten oavsett.

Den problematik som beskrivs och de erfarenheter intervjuobjekten påtalat stämmer överens med aktuell forskning, beträffande att informationsöverföring ej blir lika nyanserad och att stressnivåer generellt påverkas av brukandet av ett andra språk inom organisationen.

Det fanns vissa svårigheter med att ta fram teman, då flera yttranden av intervjudeltagarna och teman flyter in i varandra och i viss mån hade möjligen flera temagrupper varit önskvärda. Grupperna bestämdes utifrån var fokus i varje respektive svar låg och därför gavs denna fördelning av temagrupper.

7 Rekommendationer

I detta kapitel kommer studiens slutsatser beskrivs tillsammans med en av rapportskrivarens rekommendationer om åtgärdande.

7.1 Undvika försämrad förmåga och vaga direktiv

Se engelskan se om en separat arbetsuppgift, som ska integreras i arbetet, för att förstås hur det påverkar organisationens operativa kapacitet. Studiens resultat visar att engelskan har påverkat och påverkar de marina organisationernas förmågor och leder till ökad stress, men även för med sig kulturella förändringar och riskerar att grunda en tillitsproblematik inom organisationen om ej tillräckliga resurser sätts in under förändringsprocessen.

Om den svenska Försvarsmakten avser att marin verksamhet ska fortsätta bruka engelska som kommandospråk bör den erbjuda kompetenshöjningar inom engelska, ESP för fortsatt samarbete med NATO. Om den svenska organisationen ej är på en jämn språkligt kompetent nivå, och ej erbjuder de verktyg som krävs för att nå dit, kommer extra arbetsbördor och stressfaktorer sprida sig inom organisationen. Att förvänta sig en jämn språklig kompetens på båda språken är svåruppnåeligt. Även om man förbättrar vissa anställdas kompetensnivåer undviker man inte alla problem, utan skapar nya med kompetensflaskhalsar, vilket i sin tur gör organisationens robusthet svagare på ytterligare en nivå.

Reglementet bör omformuleras för att ge klara besked med vad man faktiskt anser är en lämplig situation att gå över till svenska, eller hur man ska gå till väga. Otydligheten gör det svårare att kontrollera effekterna av direktiven än av vad direktare direktiv skulle göra, vilket försvårar möjligheterna till utveckling och förbättring.

Det är ingen nyhet att det finns en gammal och ny skola inom alla organisationer inom Försvarsmakten och att brukandet av engelska är en del av den nya skolan. Marinen har länge verkat och primärt brukat svenska och en snabb övergång till engelska riskerar att ge långvariga försämringar av organisationens förmåga när äldre kompetenta anställda indirekt tvingas bort från sina arbeten.

8 Slutsats

Språk och att kunna kommunicera effektivt, förstå varandra och tolka information kan jämföras med att ha en frisk och välmående kropp. Man kan gå runt och hosta en längre tid utan att söka vård, men det är inte förens man blir riktigt sjuk som man väl man uppskattar vad som är ens normaltillstånd; att allting fungerar väl. Avser Försvarsmakten att i stor utsträckning, utan klara direktiv, bruka engelska i olika sammanhang måste besked ges och nödvändiga åtgärder utföras. Det tillstånd som framstår efter denna studie är att man underskattat vad en övergång till NATO-standard innebar för organisationen och att man tagit sig vatten över huvudet. Istället för en otydlig semi-generell övergång till engelska, där anställda själva fått fatta beslut, bör man ha identifierat inom vilka specifika kontexter, för vilka individer engelska behövs inom de marina verksamheterna och punktutvecklad dessa steg för steg.

För närvarande behövs en mängd åtgärder. Studiens resultat tyder på att organisationen varken ger tillräckligt stöd eller riktlinjer för en korrekt användning av engelska som kommandospråk och har försämrat handlingsförmågan inom marin verksamhet.

8.1 Framtida forskning

Hur införandet av flera språk inom organisationer påverkar är ett efterforskat ämne, samt hur tvåspråkighet påverkar individer. I detta fall hade vidare forskning beträffande vilka situationer som gör att språkdirektiven ej längre efterföljs, hur dessa ska kunna undvikas och vilka effekter det ger. Den planerade men ej genomförda observationsstudien hade kunnat kasta ljus på dessa frågor och ett genomförande av denna rekommenderas i framtiden. Det skulle i sin tur kunna visa hur situationsmedvetenheten påverkas, som när man övergår till svenska på grund av höga stressnivåer, men blir bemött på engelska av andra kollegor utan ej upplever samma situation, eller som ej befinner sig på platsen. Uppföljningar om arbetsbelastning med etablerade verktyg bör även genomföras.

9 Referenser

- Altarriba, J. & Santiago-Rivera, A. L. (1994). *Current perspectives on using linguistic and cultural factors in counseling the Hispanic client*. Professional Psychology: Research and Practice, 25, 388-397.
- Alter, A., Oppenheimer, D. M., Epley N., & Eyre, R. (2007). *Over-coming intuition: Metacognitive difficulty activates analytical thought*. Journal of Experimental Psychology: General, 136, 569-576. doi:101037/0096-3445.136.4.569
- Anastasi, J.S., Rhodes, M. G., Marquez, S., & Velino, V. (2005). *The incidence of false memories in native and non-native speakers*. Memory, 13, 815-828.
- Anderson, S. (2004). *Status and Solidarity through Code-Switching: Three Plays by Dolores Prida*. Texas A and M University. at <http://hdl.handle.net/1969.1/536>
- Anooshian, J. L., & Hertel, T. P. (1994). *Emotionality in free recall: Language specificity in bilingual memory*. Cognition and Emotion, 8, 503-514.
- Baddeley, A. (2003). *Working memory and language: an overview*. Journal of Communication disorders, Volume 36, Issue 3, May-June 2003, 189-208.
- Bond, M. H., & Lai, T. (1986). *Embarrassment and code-switching into a second language*. Journal of Social Psychology, 126, 179-186.
- Brannon, L., & Feist, J. (2004), "Health Psychology: An Introduction to Behavior and Health (5th ed.)", Thomson/Wadsworth, Australia
- Brown, H.D. (2nd ed. 1987; 5th ed. 2007). *Principles of Language Learning and Teaching*. Englewood Cliffs: Prentice Hall Regents.
- Caldwell-Harris, C. L. & Aycicegi-Dinn, A. (2009). *Emotion and lying in a non-native language*. International Journal of Psychophysiology, Vol 71, 193-204.
- Cantone, K.F. (2007). *Code-Switching in Bilingual Children*. Dordrech: Springer
- Clark, H.H. (1996). *Using Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Creswell, J. W. (2012). *Qualitative Inquiry & Research Design*. London: SAGE Publications Ltd.
- Danielsson, M. (2001). [Diagram]. *Teknisk psykologi*. (1. uppl. 2001; 2. tryckning 2010). Stockholm: Natur och kultur.

- Douglas, D. (2000). *Assessing languages for specific purposes*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Drew, P., & Heritage, J. (1992). *Analyzing Talk at Work: An Introduction*. In P. Drew, & J. Heritage (Eds.), *Talk at Work. Interaction in Institutional Settings* (pp. 3-65). Cambridge: Cambridge University Press.
- Dromey & Benson, 2003;
- Dudley-Evans, T., St John, M. T. (1998). *Development in English for Specific Purposes. A multi-disciplinary approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Edwards, J. (1999). *Refining our understanding of language attitudes*. *Journal of Language and Social Psychology* 18.101-110.
- Farris, C., Trofimovich, P., Segalowitz, N., Gatbonton, E. (2008) *Teachers of English to Speakers of Other Languages*, *TESOL Quarterly*, Vol. 42, No. 3, *Psycholinguistics for TESOL* (Sep., 2008), 397-410.
- Farveau, M. & Segalowitz, N. (1983). *Automatic and controlled processes in the first- and second-language reading of fluent bilinguals*. *Memory & Cognition*, 11, 565-574. doi:10.3758/BF03198281
- Genesee, F. (1989). "Early Bilingual Development: One Language or Two?" In *Journal of Child Language* 16, 161-179.
- Gibson, C. B. & Zellmer-Bruhn M. E. (2001). *Metaphors and Meaning: An Intercultural Analysis of the Concept of Teamwork*. *Administrative Science Quarterly* Vol. 46, No. 2 (Jun., 2001), 274-303.
- Giles, H. & Smith, P. (1979). "Accommodation Theory: Optimal Levels of Convergence." In H. Giles & R. N. St. Clair (eds.) *Language and Social Psychology*. Oxford: Basil Blackwell, 45-65.
- Griffin, E. (2006). *A first look at communication theory* (6th ed.). New York, NY, US: McGraw-Hill.
- Grosjean, F. (1982). *Life with Two Languages: An Introduction to Bilingualism*. Cambridge: Harvard University Press.
- Harris, C. L., Aycicegi, A., Gleason, J.B. (2003). *Taboo words and reprimands elicit greater autonomic reactivity in a first than in a second language*. *Applied Psycholinguistics* 4, 561- 578.
- Harris, C. L. (2004). *Bilingual speakers in the lab: psychophysiological measures of emotional reactivity*. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 25, 223-247.
- Hart, S. J., & Staveland L. E. (1988). *Development of NASA-TLX (Task Load Index): Results of Empirical and Theoretical Research*. *Advances in Psychology*, Vol 52, 1988, 139-183.

- Hockey, G. R. J. (1984). *Varieties of Attentional State: The Effects of Environment*. In D. Parasuraman & D.R. Davies (Eds.), *Varieties of Attention*. Orlando: Academic Press.
- Hutchinson, T., Waters, A. (1987). *English for Specific Purposes*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jou, J. & Harris, R. J. (1992). The effect of divided attention on speech production. *Bulletin of the Psychonomic Society*, Vol 30(4), 301-304.
- Kasschau, R. (1995), *Understanding Psychology*, Glencoe/McGraw-Hill, New York.
- Kelly-Holmes, H., (2005). *Advertising as Multilingual Communication*. New York: Palgrave Macmillan.
- Keysar, B., Hayakawa, S. L., & An, S. G. (2012). *The Foreign-Language Effect: Thinking in a Foreign Tongue Reduces Decision Biases*. *Psychological Science*, 23(6), 661-668.
- Kilman, L. Zekveld, A., Hällgren, M., Rönnberg, J. (2014). The influence of non-native language proficiency on speech perception performance. *Frontiers in Psychology*, Volume 5, Issue JUL, 2014, Article number 651
- Lambert, R. D. & Freed, B. (1982). *The Loss of Language Skills*. Rowley, MA: Newbury House.
- Loukopoulos, L. D., Dismukes, R. K., & Barshi, I. (2003). *Cockpit interruptions and distractions: A line observation study*. In R. Jensen (Ed.), *Proceedings of the 11th International Symposium on Aviation Psychology*. Columbus, OH: Ohio State University
- Marmolejo, G., Diliberto-Macaluso K. A., Altarriba, J. (2009). False memory in bilinguals: Does switching languages increase false memories? *The American Journal of Psychology*, Vol. 122, No. 1 (Spring 2009), 1-16.
- Merritt, A., & Ratwatte, S. (2004). "Who are you calling a safety threat?" A debate on safety in mono-cultural versus multi-cultural cockpits. In M. A. Turney (Ed.), *Tapping diverse talent in aviation: Culture, gender, and diversity* (pp. 173–183). Hampshire, England: Ashgate
- Mohanty, A. K. & Perregaux, C. (1997). "Language Acquisition and Bilingualism" In: J.W. Berry / P.R. Dason /T.S. Saraswathi (eds.) *Handbook of Cross-Cultural Psychology: Basic Processes and Human Development*. Vol 2. Boston: Allyn and Bacon, 217-253.
- Potter, J. and Hepburn, A. (2005). Qualitative interviews in psychology: problems and possibilities. *Qualitative Research in Psychology*, 2 (4), pp.281-307.
- Richards, J. C. (2001). *Curriculum Development in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Rohmann, H. & Aguado, K. (2002). "Der Spracherwerb: Das Erlernen von Sprache." In: H.M. Müller (ed.) *Arbeitsbuch Linguistik*. Paderborn: Schöningh, 281-284.
- Silverman, D. (1993). *Interpreting Qualitative Data: Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*. London Sage.
- Swales, J. M. (1988). *Episodes in ESP*. Hemel Hempstead: Prentice Hall International Ltd.
- Sweller, J. (1994). Cognitive load theory, learning difficulty, and instructional design. *Learning and Instruction*, Vol 4, Issue 4, 1994, 295-312.
- Pavlenko, A (2005) *Emotions and multilingualism*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Schrauf, R. W. (2000). *Bilingual autobiographical memory: experimental studies and clinical cases*. *Culture and Psychology* 6, 387-417.
- Skuttnabb-Kangas, T. (1981). *Bilingualism or Not: The education of Minorities*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Schwabe, L., & Wolf, O. T. (2010). Learning under stress impairs memory formation. *Neurobiology of Learning and Memory*, 93(2), 183-188.
- Säljö, R. (2011). Kontext och mänskliga samspel – Ett sociokulturellt perspektiv på lärande. *Utbildning & Demokrati* 2011, vol 20, 3, 67-82.
- Valdés, G. & Figueroa, R.A. (1994). *Bilingualism and Testing: A Special Case of Bias*. Norwood, NJ: Ablex.
- von Glinow, M. A., Shapiro, D. L., & Brett, J. M. (2004). Can we talk, and should we? Managing Emotional conflict in multicultural teams. *Academy of Management Review*, Vol 29. No. 4. 578-592.
- Wei, J. (2014). Selectivity of Second Language Attrition. *Theory and Practice in Language Studies*, Vol. 4, No. 8, 1603-1608.
- Weltens, B. (1987). The attrition of foreign-language skills: a literature review. *Applied Linguistics* 8, 22-36
- Wickens, C. D. (1999). In Hollands J. G. (Ed.), *Engineering psychology and human performance*. Upper Saddle River, NJ: Upper Saddle River, NJ : Prentice Hall.
- Whitney, P., Rinehart, C., & Hinson, J. (2008). *Framing effects under cognitive load: The role of working memory in risky decisions*. *Psychonomic Bulletin & Review*, 15, 1179-1184.
doi:10.3758/PBR.15.6.1179
- Yerkes, R. M., & Dodson, D. J. (1908) *The relation of strength of stimulus of rapidity of habit formation*. *Journal of Comparative Neurology and Psychology*, 18(5), 459-482.

Yule, G. (2010). *The Study of Language*. Fourth Edition. Cambridge: Cambridge University Press.

9.1 Övriga dokument

Försvarsmakten, (2011) Erfarenhetsrapport: Erfr2011:056.

Försvarsmakten, (2012) Erfarenhetsrapport: Erfr2012:096

Försvarsmakten, (2013) Erfarenhetsrapport: Erfr2013:1149

Försvarsmakten, (2014) Erfarenhetsrapport: Erfr2014:336

Försvarsmakten, TRM1(A): Taktikreglemente för marinstridskrafterna (Stockholm: Försvarsmakten, 2010)

Försvarsmakten, Behörighetskrav för Soldat/Sjöman (Försvarsmakten):

Hämtad den 18/10/18 från:

https://jobb.forsvarsmakten.se/sv/utbildning/grundutbildning/behorighetskrav/behorighetskrav-soldatsjoman/?_ga=2.241111747.1394755482.1540211249-1434630594.1540211249

Försvarsmakten, Order och Kursbeskrivning för Specialistofficerutbildningen SOU – 15-16. Grundkurs i militärenska, SJÖGK2020001. (Stockholm: Försvarsmakten: Sjöstridsskolan, 2015).

International Civil Aviation Organization (ICAO). Manual on the Implementation of ICAO Language Proficiency Requirements. Second Edition. (Doc 9835-An/453). Published by: International Civil Aviation Organization. Hämtad 18/10/18 från:
<https://aviationenglishclasses.com/ICAO%202010%20Manual%20Language%20Proficiency.pdf>

North Atlantic Treaty Organization (2016). Language Proficiency Levels. Edition A Version 2, May 2016. ATrainP-5(A)(2) (2016). Published by the NATO Standardization Office (NSO). Hämtad 6/10/16 från:
<http://nso.nato.int/nso/nsdd/listpromulg.html>

Appendix I – Intervjumall Standard

Din bakgrund?

Berätta om din roll inom organisationen.

Modersmål?

Hur många språk behärskar du?

Utbildning inom engelska?

Tid? Fortbildning?

Hur går den till?

Uppskatta din förmåga

Uttal, Grammatik, Vokabulär, Flyt, Läs- & Skrivförståelse, Interaktion

Hur mycket fokus lägger du på ditt uttal, grammatik? Översättning?

Behov av vidare utbildning inom engelska, kommunikation?

Andras?

Förknippat till roll?

Hur ofta kommunicerar du på engelska i det vardagliga arbetet

På vilket sätt? Signalering, vanligt tal i det vanliga arbetet

Påverkas det vanliga arbetet av språkbruket/flera språk?

Om; vad får ni ut av det?

Tydligt på vilket språk man ska prata med vem?

Om; Hur påverkas den vardagliga verksamheten av flera språk?

Behov av att översätta information, dokument, yttranden etc?

Vid behov, vem gör detta?

Svenska engelska, engelska svenska?

Hur ofta kommunicerar du på engelska vid övningar?

Skiljer sig språkbruket vid internationella/nationella.

På vilket sätt? Signalering/vanligt tal i det vanliga arbetet

Radio?

Brukar alla engelska i lika stor utsträckning?

Hur ofta och varför byter ni språk?

Social verksamhet på svenska?

Om; Påverkas er förmåga av vilket språk som används mest, switchande?

Hur tydligt är det hur och med vem man ska prata på med olika språk?

Till vilken utsträckning följs detta?

Engelska inom den egna organisationen – inter-organ, och internationellt.

Översätter ni information på plats?

Är allt översättningsbart?

Påverkas er förmåga av mängden språk?

Ta till sig information?

Får ni återkoppling på språkbruket via utbildningen? Anses språkbruket vara en del av övningen?

Hur påverkar språket förmågan att skaffa sig en helhetsbild av en situation?

Utläsa kritiska detaljer?

Hur utläses risker?

Intentioner?

Hur fungerar det att kommunicera på engelska med svenskar/svensktalande?

Upplever du några svårigheter eller fördelar?

Hur ofta och på vilket sätt kommunicerar man med individer från andra nationer relaterat till arbetet?

Översätter ni information till varandra? Verbal/skriftlig.

Ordrar, dokument?

Är allt översättningsbart?

Skillnader mellan att kommunicera eng med folk från olika nationer?

Deras utbildning och förmåga?

Tar ni hänsyn till eventuella kulturella aspekter när det gäller det (engelska) språkbruket?

Svenskar med svensk-/militärkultur som pratar engelska.

Får ni någon utbildning i kulturella skillnader i olika länder?

Skiljer sig engelska brukad av individer från andra kulturer?

De med engelska som modersmål/ej.

Tänker du på samma språk som du pratar eller översätter du i huvudet?

Växlar du mellan olika kontexter, personer?

Tar det tid att komma in i språkbruket?

Hur påverkas informationsmottagning och överföring av vilket språk som brukas?

Kan du uttrycka dig tillräckligt för att förmedla det du vill förmedla?

Skiljer det sig beroende på vem man kommunicerar med?

Flyter talad, skriftlig engelska på lika bra som svenska?

Byter du språk när du återberättar något på engelska/svenska.

Byts språk generellt?

Hur går detta till väga?

Hur ofta händer det att flera språk brukas i samma rum eller kontext?

Varför?

Uppfattas dessa miljöer som brusiga?

Hur hanterar ni sådana situationer? (Pratar alla engelska om 1 ej kan svenska?)

Beskriv upplevda skillnader i engelskaanvändningen hos folk du interagerat med?

Hur påverkar detta er verksamhet?

Hur hanterar ni olyckor/problem/händelser som är direkt relaterade till språkförbistringar?

Hur upptäcktes dessa?

Hur försöker ni förebygga dessa?

Om, hur repareras dessa?

Svenska, engelska etc?

Hur skiljer de sig åt?

Fler språk?

Olika brytningar och uttalsskillnader – dialekter?

Radio.

Är det något vi borde frågat vi ej frågat dig?

Avslutningsvis?